

Visst är växterna fascinerande.

I Umeå bedrivs växtforskning som är världsledande. VK speglar det i en serie reportage inför Fascinerande växters dag som firas fredagen den 18 maj.

Herbariet som vill växa ännu mer

En näckros plockad från Prästsjön 1854 är bara en av en kvarts miljon växter som finns samlade i herbariet på Umeå universitet. Och ännu fler ska det bli.

– Vi tar gärna emot skolherbarier och andra samlingar, säger föreståndaren Stefan Ericsson.

Herbarium UME är ett av landets fem forskningsherbarier.

De flesta av växterna finns systematiskt ordnade i plåtskåp, andra väntar fortfarande på att bli insorterade.

Varför samlar man växter i ett herbarium? Går det inte lika bra att fotografera växten och pricka in på en karta var och när bilden har tagits?

– Foto är inte lika beständigt. Vem vet om det går att läsa det digitala fotot om 20 år? Vi kan fortfarande titta på de växter som Linné samlade in för mer än 200 år sedan, förklarar Stefan Ericsson, föreståndare för Herbarium UME.

Att pressa en växt för att få bort allt vatten ur den är helt enkelt det bästa sättet att konservera dem.

– Hur gör du om du vill titta på baksidan av bladet, finns det på bilden? Det går inte att göra någon forskning på ett foto.

Kan studera miljöförändringar

Från växterna i herbariet kan man ta ett prov för att studera cellerna i mikroskop. På det sättet kan man exempelvis studera miljöförändringar.

Stefan Ericsson berättar om en forskare som ville följa hur förekomsten av kadmium förändrats i Sverige under flera årtionden.

Lösningen blev att ta små prover från vitmossa som plockats vid olika tidpunkter på olika platser i landet.

– Då kan man se hur mycket kadmium det fanns naturligt på till exempel 1870-talet. Det är ganska fascinerande att man kan göra det.

Stefan Ericsson öppnar ett av plåt-

skåpen. Han visar en femfingerört som plockats på Umeå kaj 25 juli 1905.

En stor del av växterna har samlats in av Carl Petter Laestadius som var lektor vid läroverket i Umeå kring förra sekelskiftet.

Den stora samlingen påträffades sedermera i lådor i Östra gymnasiets källare. Allt har ännu inte sorterats in i herbariet.

Ibland saknas uppgifter om var och när växten plockats.

– Det är viktig information för oss. Annars är det totalt ointressant.

Ser gärna växtdonationer

Herbariet vill helt enkelt ha så många växter som möjligt, från så många tidpunkter och platser som det bara går.

– Vi vill ha en så bra täckning som möjligt. Riktigt färdigt blir det aldrig.

Vad saknar ni mest?

– Pengar.

I samlingarna finns en del växter som inte påträffas i våra trakter numera.

– Här är ett ogräs som var vanligt i jordbruket förr men som inte längre finns kvar här uppe. Förr fanns det otroligt mycket ogräs i utsädet.

Stefan Ericsson hoppas att privata samlare och skolor ska donera sina herbarier hit.

– Vi vill att de hamnar i en central samling. Herbarierna har inget ekonomiskt värde, men de är väldigt användbara för forskarna.

Umeå har det minsta av Sveriges fem forskningsherbarier. Naturhistoriska riksmuseets samling med 4,4 miljoner växtprover är störst.

Forskarna runt om i världen lånar växter av varandra. Herbarierna används som bakgrundsmaterial när man skriver floror, bland annat den vetenskapliga nordiska flora som nu arbetas fram.

Herbarium UME håller på att läggas in i en databas, det Virtuella herbariet.

Via databasen kan man få en samlad bild av var olika växter finns i länet. I dag är 35 procent av herbariet registrerat i databasen.

De som besöker herbariet freda-

gen den 18 maj, på Fas-

ANDERS WYNNE

090-17 60 48

anders.wynne@vk.se

Guckusko från 1846, den äldsta växten från länet i samlingen.

Här är några av guldkornen i Umeås växtskatt

Odonvide på Umeå Nya Tidning 13 december 1902, hämtad ur en av lådorna med Carl Petter Laestadius samling.

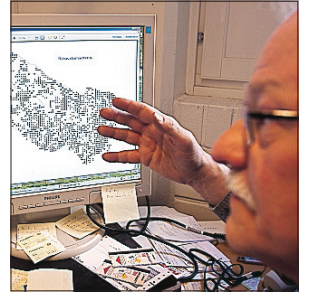

Vit näckros från Prästsjön på Umedalen, plockad 1854 av Carl Håkansson, Kåddis, sedermera läkare i Piteå.

”Foto är inte lika beständigt. Vem vet om det går att läsa det digitala fotot om 20 år? Vi kan fortfarande titta på de växter som Linné samlade in för mer än 200 år sedan.”

Stefan Ericsson, föreståndare för Herbarium UME.

Stefan Ericsson med länets hjortronställen. Ett klick på varje prick ger en utförlig lista över hjortronställen i just det området.

Här hittar du bra hjortronställen

DATABAS Har du något bra hjortronställe? Stefan Ericsson har massvis! I länsdatabasen finns en lista på 2 648 hjortronställen i Västerbottens län. Ibland är platsen till och med noggrant noterad med koordinater. På bilden visar Stefan Ericsson hjortronställena inprickade på en länskarta. Motsvarande listor och kartor finns för hallon, åkerbär och allt annat som växer i länet.

ANDERS WYNNE

”Växtboken kommer fylla ett tomrum”

NY BOK Det gigantiska arbetet med den kompletta växtatlasen för Västerbottens län startade på 1970-talet.

Stefan Ericsson har varit med sedan starten.

– Jag började i min ungdoms dagar, i 20-årsåldern.

Karteringen görs på helt ideell basis av Västerbottens läns botaniska förening.

Västerbottens län har delats in i rutor på 5 gånger 5 kilometer som karteras en efter en. Nu återstår 250 av 2 570 rutor.

Så småningom ska det bli en bok, Västerbottens läns flora.

Den kommer att fylla ett tomrum.

– Många forskare har skrivit om växter i Västerbottens län, men det är få som har brytt sig om de vanliga växterna, ta till exempel ogräs på åkrar och ängar.

ANDERS WYNNE

Stefan Ericsson plockar ned en sockerlåda som innehåller en liten del av Carl Petter Laestadius stora växtsamling. Carl Petter Laestadius (1835–1920) var lektor på läroverket i Umeå. Han var för övrigt brorson till Lars Levi Laestadius, laestadianismens grundare.

FOTO: ULF HÄGGLUND

Fjällig tofsskivling plockad från en grasmatta vid järnvägsstationen i Brännland. Svampar blir inte så snygga om man pressar dem. De blir bättre om man frystorkar svamparna och sparar dem i plastburkar.

Lavar går bra att spara i herbarium. Här ett exempel som hämtats i Norge 1931. Den ser fortfarande levande ut.

Vackra exemplar av guckusko från 1962.